

**ДОНЕЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

рішення Вченої ради
Донецького ОБЛППО

(протокол № 5 від «15» червня 2026 р.)

Вводиться в дію з «15» червня 2026 р.

Ректор О. А. Барабанова

(підпис по Донецькому ОБЛППО № 190
від «15» червня 2026 р.)

ПРОГРАМА

**підвищення кваліфікації педагогічних працівників
закладів загальної середньої освіти, які реалізують
Державний стандарт базової середньої освіти
в другому циклі базової середньої освіти (7–9 клас)**

**«FORMA: ЯК ІНТЕГРУВАТИ ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ
В ОСВІТНЮ ПРАКТИКУ»**

Краматорськ; Київ – 2026

Розробники: Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (Гарна С. Ю., канд. пед. наук, доцент кафедри суспільно-гуманітарної та медійної освіти, проректор з інноваційної та методичної роботи; Колган Т.В., канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри управління та адміністрування, проректор з навчальної роботи та економічних питань).

Напрямок підвищення кваліфікації: використання інструменту організації формульовального оцінювання «FormA»

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти «FormA: як інтегрувати формульовальне оцінювання в освітню практику»

Термін дії програми: з 15.06.2026 до 15.06.2030 року.

Рецензенти:

Барабанова Олена, канд. філ. наук, доцент, доцент кафедри суспільно-гуманітарної та медійної та освіти, ректор Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Козієва Віталіна, учитель української мови та літератури, зарубіжної літератури Новодонецького закладу загальної середньої освіти І–ІІІ ступенів № 16 Новодонецької селищної ради Донецької області.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. У контексті реалізації компетентнісного підходу та впровадження реформ Нової української школи актуалізується потреба в оновленні підходів до оцінювання результатів навчання. Традиційні моделі оцінювання, орієнтовані переважно на фіксацію результату, не забезпечують достатньої підтримки освітнього процесу, розвитку учнівської суб'єктності та формування ключових компетентностей. Формувальне оцінювання розглядається як один із ключових механізмів підвищення якості освіти, оскільки воно забезпечує зворотний зв'язок, спрямований на покращення навчання, підтримує активну участь учнів у власному освітньому шляху та сприяє розвитку умінь саморегуляції. Водночас у практиці закладів освіти України формувальне оцінювання часто використовується несистемно, що обумовлює потребу у формуванні цілісного розуміння його принципів та інструментів.

Особливої значущості набуває впровадження формувального оцінювання в умовах подолання освітніх втрат, коли зростає потреба в інструментах оперативної діагностики навчальних потреб учнів, адаптації освітнього процесу та підтримки мотивації до навчання. Каталог інструментів формувального оцінювання FormA (далі – Каталог FormA) пропонує структурований підхід до інтеграції формувального оцінювання в освітню практику, поєднуючи теоретичне розуміння оцінювання як навчання з набором практичних стратегій та інструментів для щоденного використання вчителем. Він спрямований на розвиток здатності педагогів застосовувати формувальне оцінювання у різних навчальних ситуаціях, співвідносити інструменти з цілями навчання та формувати культуру оцінювання у закладі освіти.

Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти на тему «FormA: як інтегрувати формувальне оцінювання в освітню практику» (далі – Програма) пропонує структурований підхід до впровадження формувального оцінювання в освітній процес відповідно до пріоритетів Нової української школи; спрямовує педагогів на переосмислення ролі оцінювання як інструменту підтримки навчання; сприяє формуванню цілісного бачення оцінювання як невід'ємної складової освітнього процесу; підтримує професійний розвиток педагогів через опанування сучасних підходів до надання зворотного зв'язку, залучення учнів до оцінювання та розвитку їхньої навчальної автономії.

Учасники навчатимуться застосовувати Каталог FormA для планування уроків, навчальних діяльностей і освітніх модулів із вбудованими елементами формувального оцінювання, добирати відповідні стратегії оцінювання залежно від навчальних цілей і контексту, а також інтегрувати оцінювання в щоденну педагогічну практику як інструмент підтримки навчання. Навчання за Програмою передбачає тренінги, інтерактивні обговорення та практичні завдання, які допоможуть педагогам набути досвіду використання інструментів формувального оцінювання та адаптувати їх до власного освітнього середовища.

У процесі навчання слухачі поступово ознайомлюються з матеріалами модулів, виконують практичні завдання та складають короткі тести, що допомагає впевнитися у розумінні змісту та здатності застосовувати його на практиці. Значна увага приділяється опрацюванню інструментів формувального оцінювання, їх добору відповідно до навчальних цілей і вбудовуванню в різні етапи уроку.

Під час проведення тренінгу використовується діяльнісний підхід, який реалізується через активні й інтерактивні форми роботи, моделювання навчальних ситуацій та практичне застосування інструментів формувального оцінювання; проблемно-пошукова організація навчання забезпечується через аналіз освітніх кейсів і розроблення власних рішень щодо впровадження формувального оцінювання; індивідуалізація і диференціація реалізуються через варіативність завдань, вибір учасниками способів представлення результатів та врахування їхнього професійного контексту.

Мотивація та розвиток професійної майстерності педагогічних працівників забезпечуються завдяки їхній активній участі у виконанні практичних завдань, як індивідуально, так і в малих групах, а також через обмін досвідом і надання конструктивного зворотного зв'язку. Це сприяє формуванню культури оцінювання, в якій учні виступають активними учасниками освітнього процесу, здатними до самооцінювання та взаємооцінювання. Ефективність навчання визначається його практичною спрямованістю: воно дозволяє педагогам інтегрувати формувальне оцінювання у власну практику системно, що підвищує якість навчання та сприяє кращим освітнім результатам учнів.

Цільова група: педагогічні працівники та керівники (директори та заступники) закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (7–9 клас).

Обсяг (тривалість): 30 годин (1 кредит ЄКТС).

Особливості реалізації програми:

- до викладання за Програмою залучені тренери, які пройшли попередню підготовку з питань використання каталогу FormA та мають практичний досвід впровадження формувального оцінювання в освітній процес;
- обов'язкове проходження курсу «FormA: як інтегрувати формувальне оцінювання в освітню практику» на європейській платформі EU Academy. Отримання міжнародного сертифіката є необхідною умовою для фінальної сертифікації на основній платформі програми.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: дистанційна

Мета підвищення кваліфікації: розвиток умінь інтегрувати формувальне оцінювання в освітню практику за допомогою каталогу інструментів формувального оцінювання FormA.

Завдання підвищення кваліфікації:

- ознайомити з основними підходами до формувального оцінювання та концепцією оцінювання як навчання;
- проаналізувати потенціал формувального оцінювання для підтримки навчання та розвитку учнів;
- ознайомити з каталогом FormA для планування та організації освітнього процесу;
- розвинути вміння добирати та застосовувати інструменти формувального оцінювання відповідно до навчальних цілей і етапів уроку;
- розвинути вміння щодо надання зворотного зв'язку, організації самооцінювання та взаємооцінювання учнів;
- розробити приклади навчальної діяльності з інтеграцією інструментів формувального оцінювання.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

- для вчителів: оцінювально-аналітична (Г3); прогностична (Г1); інформаційно-цифрова (А3);
- для керівників: інноваційна (Д1); інформаційно-цифрова (Д3); навчання впродовж життя (Д2).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

За результатами навчання слухачі оволодіють *знаннями про:*

- сутність формувального та підсумкового оцінювання та їх відмінностей;
- концепцію оцінювання як навчання та можливостей її реалізації в освітньому процесі;
- потенціал формувального оцінювання для підтримки навчання та розвитку учнів;
- структуру та ключові компоненти каталогу інструментів FormA.

За результатами навчання слухачі набудуть (удосконалять) *уміння, навички та способи діяльності:*

- добору та застосування інструментів і стратегій формувального оцінювання відповідно до навчальних цілей і етапів уроку;
- надання конструктивного зворотного зв'язку, організації самооцінювання та взаємооцінювання учнів;
- розроблення прикладів навчальної діяльності з інтеграцією інструментів формувального оцінювання;
- аналізу культури оцінювання у шкільному контексті;
- рефлексувати власну педагогічну практику та вдосконалювати її на основі компетентнісного підходу.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Оцінювання результатів навчання здійснюється на засадах об'єктивності, прозорості та відповідності очікуваним результатам навчання.

Результати навчання оцінюються за 100-бальною системою.

Поточне оцінювання: передбачає аналіз виконання практичних завдань під час опрацювання модулів:

1. Практичне завдання №1 (після опрацювання модуля1).

Критерії оцінювання виконання завдання

№	Критерій оцінювання	Параметри оцінки	Макс. бали
1	Формулювання цілі	Ціль написана зрозумілою мовою («Я-твердження»). Вона конкретна, вимірювана і сфокусована на учневі, а не на процесі («я навчуся», а не «учитель розповість»).	25
2	Якість дескриптивів	Дескриптори (пункти чеклиста) є чіткими інструкціями для самоперевірки. Вони дозволяють учню однозначно відповісти: «так, я це зробив» або «ні».	35
3	Конструктивність фідбеку	Учитель не дає оцінку («молодець») і не виправляє помилку сам. Фідбек містить підказку або дію, яка стимулює учня до наступного кроку.	30
4	Логічність та взаємозв'язок	Усі три блоки пов'язані між собою: дескриптори впливають із цілі, а фідбек відповідає дескрипторам.	10
РАЗОМ			100

Шкала характеристик виконання завдання

90–100 балів (відмінно). Завдання виконано повністю та творчо. Навчальна ціль перекладена на просту мову, зрозумілу дитині. Критерії успіху сформульовані як чіткі дії для самоперевірки. Зворотний зв'язок не дає готової відповіді, а є влучною підказкою, яка стимулює учня самостійно знайти рішення та рухатися далі. Робота демонструє глибоке розуміння філософії формульовального оцінювання.

75–89 балів (добре). Завдання виконано в повному обсязі. Логіка між метою, критеріями та фідбеком збережена. Проте формулювання цілі або пунктів чек-листа можуть бути дещо складними для сприйняття учнем (використано «учительську» мову). Зворотний зв'язок конструктивний, але більше нагадує пряму інструкцію чи пораду, ніж стимул до автономної дії дитини.

60–74 бали (задовільно). Завдання виконано на базовому рівні, часто формально. Навчальна ціль та критерії успіху занадто загальні або розмиті, що не дозволяє учню об'єктивно оцінити свою роботу. Зворотний зв'язок має переважно оціночний характер («молодець», «правильно», «постарайся») і не містить конкретної підказки для самостійного поступу учня.

0–59 балів (не зараховано). Робота не демонструє розуміння принципів формульовального оцінювання. Цілі та критерії не відповідають обраній темі або

прописані некоректно. Фідбек відсутній або носить суто бальний/критичний характер. Завдання виконано не в повному обсязі, або зміст запозичений без власної адаптації.

2. Практичне завдання №2 (після опрацювання модуля2).

Критерії оцінювання виконання завдання

№	Критерій оцінювання	Параметри оцінки	Макс. бали
1	Відповідність інструментів	Інструменти обрані саме з каталогу FormA та відповідають суті етапу (наприклад, техніка для «виявлення доказів» справді допомагає побачити помилки).	30
2	Логіка мікроциклу	Етапи пов'язані між собою. Обраний фідбек логічно впливає з результатів перевірки, а етап адаптації дає учню час і можливість для покращення саме цієї роботи.	40
3	Конкретика дій	Опис дій вчителя та учнів є реалістичним. Зрозуміло, що саме робить учень (діє), а не просто «слухає вчителя».	30
РАЗОМ			100

Шкала характеристик виконання завдання

90–100 балів (відмінно). Завдання виконано з глибоким розумінням механіки циклу ETF. Обрані інструменти з каталогу FormA ідеально доповнюють один одного, створюючи цілісний сценарій уроку. Дії вчителя спрямовані на фасилітацію, а учнів – на активну дію та самоаналіз. Етап «Адаптація» чітко описує, як саме змінюється навчання або робота учня на основі отриманих даних.

75–89 балів (добре). Вимоги завдання дотримано, інструменти підібрано правильно. Простежується логічний зв'язок між етапами циклу, проте опис дій може бути дещо загальним. Учитель розуміє різницю між етапами, але етап «Адаптація та дія» описаний швидше як намір, а ніж як конкретна зміна у структурі уроку.

60–74 бали (задовільно). Завдання виконано на базовому рівні, часто формально. Вибір інструментів не завжди відповідає конкретному етапу циклу (наприклад, техніка для рефлексії в кінці уроку помилково вказана як адаптація навчання). Дії учнів описані пасивно. Зв'язок між «виявленням помилки» та «її виправленням» простежується слабо.

0–59 балів (не зараховано). Завдання не відповідає темі або виконано некоректно. Відсутнє розуміння принципів циклу оцінювання (ETF). Інструменти не з каталогу FormA або не підходять до змісту етапів. Етапи описані як розрізнені вправи, що не утворюють єдиного циклу покращення навчання.

3. Практичне завдання №3 (після опрацювання модуля 3.1).

Критерії оцінювання виконання завдання

№	Критерій оцінювання	Параметри оцінки	Макс. бали
---	---------------------	------------------	------------

1	Вибір інструменту FormA	Техніка обрана саме з розділу «Само- та взаємооцінювання». Вона доречна для обраного виду діяльності (наприклад, для творчої роботи обрано якісну рефлексивну техніку).	25
2	Конкретність критеріїв	Критерії в Кроці 3 є чіткими «маячками». Вони дозволяють учню однозначно зрозуміти, чи виконав він роботу якісно, без допомоги вчителя.	35
3	Стимулювання автономії	Питання в Кроці 4 не є формальним («Тобі сподобалося?»), а спонукає учня до реального аналізу та планування покращення роботи.	30
4	Логіка сценарію	Усі кроки пов'язані між собою: інструмент, критерії та фінальне питання працюють на одну навчальну ціль.	10
РАЗОМ			100

Шкала характеристик виконання завдання

90–100 балів (відмінно). Завдання виконано з глибоким розумінням принципу «учень у керма». Сценарій повністю перекладає відповідальність за оцінювання на учня. Критерії успіху сформульовані мовою дій, що робить самоперевірку легкою та об'єктивною. Фінальне запитання є професійним коучинговим інструментом, що запускає внутрішню рефлексію дитини та бажання вдосконалити результат.

75–89 балів (добре). Вимоги завдання дотримано. Обраний інструмент відповідає темі, критерії успіху сформульовані зрозуміло. Простежується логіка між усіма кроками алгоритму. Проте запитання на етапі автономії (Крок 4) може бути дещо узагальненим, що менше стимулює учня до конкретних дій у майбутньому.

60–74 бали (задовільно). Завдання виконано на базовому рівні. Інструмент з каталогу обрано правильно, але критерії успіху (Крок 3) занадто розмиті (наприклад, «Робота виконана гарно»), що не дозволяє учню об'єктивно оцінити себе. Запитання в Кроці 4 носить характер звіту або простої рефлексії («Ти задоволений результатом?»), не створюючи імпульсу для подальшого розвитку.

0–59 балів (не зараховано). Робота демонструє відсутність розуміння суб'єктності учня. Кроки алгоритму заповнені некоректно або не пов'язані між собою. Критерії самооцінювання відсутні або підмінені оцінкою вчителя. Запитання в Кроці 4 відсутнє або не передбачає аналізу власної діяльності учнем.

4. Практичне завдання №4 (після опрацювання модуля 3.2).

Критерії оцінювання виконання завдання

№	Критерій оцінювання	Параметри оцінки	Макс. бали
1	Точність «Зірки»	Учитель відзначає не загальне «Молодець», а конкретний успіх у роботі (деталі, логіку, зусилля), що підкріплює впевненість учня.	25

2	Якість «Зони росту»	Замість прямого виправлення помилки вчитель формулює запитання-підказку. Це найскладніший етап: чи спонукає запитання учня подумати й знайти рішення самому?	35
3	Стимулювання автономії	Питання в пункті №6 допомагає учню вийти за межі однієї помилки й спланувати свою дію на майбутнє (стратегічне мислення).	30
4	Методична цілісність	Обраний інструмент з каталогу FormA відповідає контексту роботи та логічно вплітається у сценарій фідбеку.	10
РАЗОМ			100

Шкала характеристик виконання завдання

90–100 балів (відмінно). Завдання виконано на високому професійному рівні. Вчитель демонструє майстерність «недирективного» фідбеку. «Зірка» дуже конкретна, а «Зона росту» сформульована як тонке запитання, що веде до відкриття. Сценарій створює безпечне середовище, де помилка сприймається як можливість для розвитку. Продemonстровано ідеальний баланс між підтримкою та стимулюванням самостійності.

75–89 балів (добре). Вимоги завдання дотримано. Учитель вдало підібрав інструмент із каталогу та виділив позитивні сторони роботи. «Зона росту» вказує на проблему правильно, проте запитання може бути занадто натякаючим (майже дає відповідь). Автономія прописана логічно, але без глибокого фокусу на стратегії учня.

60–74 бали (задовільно). Завдання виконано базово. «Зірка» має дещо формальний характер («Ти старався»). Замість запитання, що підказує шлях (пункт №5), вчитель часто просто констатує помилку або дає пряму вказівку, що треба змінити. Зв'язок між помилкою та майбутнім кроком (автономією) простежується слабо.

0–59 балів (не зараховано). Сценарій не відповідає принципам конструктивного зворотного зв'язку. Замість підтримки присутня лише критика або виправлення помилок вчителем. Інструмент FormA не використаний або обраний не за призначенням. Пункти про зону росту та автономію відсутні або заповнені некоректно (наприклад, замість питання – виставлений бал).

Підсумковий бал виводиться через розрахунок середнього арифметичного значення за п'ять видів робіт: чотири практичні завдання та підсумкове тестування.

Формула виведення підсумкового балу:

$$\text{Загальний бал} = \frac{ПЗ_1 + ПЗ_2 + ПЗ_3 + ПЗ_4 + Т}{5}$$

Де:

ПЗ₁ – оцінка за практичне завдання №1 (від 0 до 100);

ПЗ₂ – оцінка за практичне завдання №2 (від 0 до 100);

ПЗ₃ – оцінка за практичне завдання №1 (від 0 до 100);

ПЗ₄ – оцінка за практичне завдання №2 (від 0 до 100);

T – оцінка за підсумковий тест (від 0 до 100).

Підсумкова шкала: **90–100** – відмінно;

75–89 – добре;

60–74 – задовільно;

0–59 – незадовільно (не зараховано).

Для отримання сертифікату про підвищення кваліфікації загальний середній бал має бути не нижче **60**.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат відповідно до встановленого зразка обсягом 30 годин / 1 кредит ЄКТС

Вартість: 866 грн.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст Програми складається з 3-х модулів та 6-ми взаємопов'язаних тем. Після опрацювання кожного модуля передбачено виконання практичної роботи. Самостійна робота передбачає відповіді на питання самоконтролю.

На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест із 10-ти питань.

Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, – 100 балів. Прохідний бал – 60 < балів. Учасники, які успішно пройшли навчання, виконали практичні завдання та склали підсумковий тест, отримують сертифікат.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 30 год, із них: 6 год. – лекційні заняття, 15 год. – практична робота, 5 год. – самостійна робота, 4 год. – контрольні заходи.

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
Організаційне заняття	-	1	1	-	2
МОДУЛЬ 1. Оцінювання як навчання					
Тема 1.1. Сутність формульовального та підсумкового оцінювання	1	3	-	-	4
Тема 1.2. Роль оцінювання як навчання в освітньому процесі	1	1	1	1	4
Разом за модулем	2	4	1	1	8
МОДУЛЬ 2. Каталог інструментів формульовального оцінювання FORMА					
Тема 2.1. Структура та зміст каталогу інструментів формульовального оцінювання FormA	1	1	-	-	2
Тема 2.2. Використання інструментів формульовального оцінювання в освітньому процесі	1	3	1	1	6
Разом за модулем	2	4	1	1	8
МОДУЛЬ 3. Культура оцінювання в закладі освіти					
Тема 3.1. Роль учня в процесі формульовального оцінювання	1	2	-	1	4
Тема 3.2. Творення культури оцінювання (формульовального) в закладі освіти	-	3	2	1	6
Разом за модулем	1	5	2	2	10
Підсумки та рефлексія	1	1	-	-	2
Оцінювання власного поступу та планування подальшого використання	1	1	-	-	2

каталогу FormA в освітній практиці					
Усього	6	15	5	4	30

Опрацювання навчальних матеріалів та розроблення плану індивідуального навчального проєкту здійснюються в межах годин самостійної роботи слухачів. Контрольні заходи реалізуються як окремий вид навчальної діяльності відповідно до навчально-тематичного плану Програми.

Контрольні заходи за кожною темою реалізуються тренером або викладачем через консультування слухачів, надання коментарів та корегування роботи під час створення плану індивідуального навчального проєкту, аналіз відгуків на роботи колег, аналіз результатів тестування тощо.

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ

Огляд курсу, правила та вимоги участі в навчанні. Огляд розкладу навчальних занять. Представлення учасників. Погодження правил роботи групи.

МОДУЛЬ 1. Оцінювання як навчання

Тема 1.1. Сутність формувального та підсумкового оцінювання.

Поняття оцінювання та оцінки. Характеристика формувального та підсумкового оцінювання, їх мета та функції. Відмінності між оцінюванням навчання та оцінюванням для навчання. Роль оцінювання у відстеженні результатів навчання та освітнього поступу учнів.

Тема 1.2. Оцінювання як навчання. Його функції в освітньому процесі.

Сутність концепції оцінювання як навчання. Формувальне оцінювання як інструмент розвитку навчальної автономії учнів. Зв'язок оцінювання з навчальними цілями та результатами навчання. Використання формувального оцінювання на різних етапах уроку. Приклади трансформації навчальних діяльностей у формат оцінювання як навчання.

Контрольний захід: виконання тестових завдань для перевірки розуміння сутності оцінювання як навчання, його функцій в освітньому процесі та особливостей використання формувального оцінювання на різних етапах уроку.

МОДУЛЬ 2. Каталог інструментів формувального оцінювання FORMА

Тема 2.1. Структура та зміст каталогу інструментів формувального оцінювання FormA.

Модель формувального оцінювання ETF та її елементи. Цикл формувального оцінювання: визначення цілей і критеріїв успіху, виявлення навчальних досягнень, надання зворотного зв'язку, адаптація навчання. Структура опису інструментів формувального оцінювання (мета, матеріали, підготовка, інструкція, варіації застосування). Класифікація інструментів відповідно до елементів моделі.

Тема 2.2. Використання інструментів формувального оцінювання в освітньому процесі.

Добір інструментів формувального оцінювання відповідно до навчальних цілей та етапів уроку. Практичне застосування інструментів для створення навчальних цілей і критеріїв успіху, виявлення навчальних досягнень, організації зворотного зв'язку та адаптації навчання. Поєднання інструментів у межах циклу формувального оцінювання. Планування навчальної діяльності із використанням інструментів FormA.

Контрольні заходи: виконання практичного завдання з проєктування циклу формувального оцінювання із використанням інструментів каталогу FormA; надання відгуку на роботу колеги (взаємооцінювання); тестування за змістом модуля.

МОДУЛЬ 3. Культура оцінювання в закладі освіти

Тема 3.1. Роль учня в процесі формувального оцінювання. Самооцінювання та взаємооцінювання.

Учень як активний суб'єкт оцінювання. Уміння учнів, що забезпечують оцінювання як навчання (постановка запитань, визначення наступних кроків, аналіз помилок, використання зворотного зв'язку). Самооцінювання та взаємооцінювання як інструменти розвитку навчальної автономії. Формування відповідальності учнів за результати навчання.

Тема 3.2. Творення культури оцінювання (формувального) в закладі освіти.

Поняття культури оцінювання та місце у ній формувального оцінювання. Роль учнів, педагогів, адміністрації та батьків у формуванні культури оцінювання. Умови впровадження формувального оцінювання в закладі освіти. Організація взаємодії та підтримки освітнього процесу. Практики спільного обговорення, рефлексії та обміну досвідом. Планування змін у закладі освіти.

Контрольні заходи: виконання практичного завдання з планування залучення учнів до процесу оцінювання; надання відгуку на роботу колеги (взаємооцінювання); тестування за змістом модуля.

ПІДСУМКИ ТА РЕФЛЕКСІЯ

Оцінювання власного поступу та планування подальшого використання каталогу FormA в освітній практиці.

Аналіз результатів навчання та особистого професійного зростання учасників. Рефлексія результатів навчання та власного досвіду застосування формувального оцінювання. Обговорення викликів і можливостей, виявлених під час курсу. Формування індивідуальних висновків, планів подальшого застосування отриманих знань і набутих умінь, а також оцінювання власного прогресу.

Контрольний захід: виконання підсумкового тестування для перевірки рівня засвоєння змісту Програми та сформованості відповідних умінь.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Практичне завдання №1 (після опрацювання модуля 1).

Тема. Конструктор критеріїв успіху «Мовою учня».

Мета: відпрацювати навички трансформування навчальних цілей у зрозумілі дескриптори для самоконтролю учнів.

Завдання:

1. Оберіть одну коротку тему та заповніть три блоки «конструктора». Це допоможе вам перейти від підсумкового контролю (виставлення балів) до оцінювання як навчання (самоаналіз учня).

2. Заповніть таблицю.

Тема _____	
Блок 1. Проєктування цілі.	
Запишіть навчальну ціль так, щоб учень розумів, чого саме він має навчитися сьогодні. <i>Наприклад. Я навчуся знаходити головну думку в короткому тексті</i>	
Блок 2. Дескриптори успіху.	
Сформулюйте 2–3 пункти «Чеклиста успіху», за якими учень сам перевірить себе наприкінці уроку. <i>Наприклад. 1. Я можу виділити одне речення, у якому прихована основна ідея. 2. Я можу пояснити власними словами, про що цей текст.</i>	
Блок 3. Ефективний зворотний зв'язок.	
Уявіть, що учень виконав лише перший пункт чек-листа. Напишіть йому коротку підказку (фідбек), яка допоможе йому самостійно дійти до другого пункту. <i>Наприклад. «Ти чудово визначив головне речення! Спробуй тепер переказати його другу – це і буде твоє пояснення власними словами».</i>	

Формат виконання: документ MS Word або PDF (заповнена таблиця, обсяг до 0,5-1 сторінки).

2. Практичне завдання № 2 (після опрацювання модуля 2).

Тема. Проєктування мікроциклу формувального оцінювання.

Мета: відпрацювати навички підбору інструментів з каталогу FormA відповідно до етапів циклу оцінювання.

Завдання: уявіть свій наступний урок. Оберіть із каталогу два інструменти для різних етапів циклу ETF та опишіть їх застосування у таблиці.

Етап циклу ETF	Назва інструменту (з каталогу FormA)	Дія вчителя та учнів (коротко)
Етап 1. Виявлення доказів (Збір даних про те, де зараз учень)	<i>Наприклад, «Хибні твердження»</i>	Учні сигналізують про труднощі або демонструють рівень знань. Учитель «бачить» прогалини.
Етап 2. Зворотний зв'язок (Фідбек, що спрямовує)	<i>Наприклад, «Дві зірки і побажання»</i>	Учні обмінюються роботами та дають поради одне одному, як покращити відповідь.

Етап 3. Адаптація та дія (Зміна навчання)	<i>Наприклад, «Час на покращення»</i>	Учитель змінює темп/метод/виділяє 10 хв. на уроці, а учень використовує фідбек, щоб реально виправити свою роботу.

Формат виконання: документ MS Word або PDF (заповнена таблиця, обсяг до 0,5-1 сторінка).

3. Практичне завдання № 3 (після опрацювання модуля 3.1.).

Тема. Учень у керма: від контролю до співпраці.

Мета: спроектувати ситуацію, у якій учень стає суб'єктом оцінювання через інструменти само- або взаємооцінювання.

Завдання: побудуйте шлях учня від виконання роботи до самостійного планування успіху. Використовуйте цей алгоритм як чек-лист.

КРОК 1. Напишіть тему уроку та завдання, яке виконуватимуть учні.

Наприклад. Біологія, тема «Будова клітини», створення моделі з пластиліну.

КРОК 2. Відкрийте Каталог FormA (розділ «Само- та взаємооцінювання») та оберіть ОДНУ техніку, яка підходить до вашого завдання.

Наприклад, «3-2-1».

КРОК 3. Сформулюйте 2 конкретні пункти, на які учень має подивитися у своїй роботі, щоб оцінити її об'єктивно.

Наприклад. 1. Чи позначив я ядро клітини? 2. Чи відповідають кольори деталей їхнім функціям?

КРОК 4. Напишіть одне запитання, яке ви поставите учню після того, як він «виставив собі оцінку». Воно має спонукати його до дії, а не до звіту.

Наприклад. «Яку одну деталь ти змінив би у своїй моделі клітини, якби мав ще 5 хвилин часу?»

Формат виконання: документ MS Word або PDF (обсяг до 0,5-1 сторінка).

4. Практичне завдання № 4 (після опрацювання модуля 3.2.).

Тема. Сценарій конструктивного зворотного зв'язку «Від помилки до успіху».

Мета: опанувати техніку надання мотивувального фідбеку на основі аналізу учнівської роботи.

Завдання:

1. Згадайте будь-яку самостійну роботу на вашому уроці (наприклад, розв'язання задачі, диктант, творча робота тощо).

2. Уявіть, що учень виконав це завдання, але припустився типової помилки.

3. Надайте учню сценарій зворотного зв'язку та пропишіть його в таблиці.

Для заповнення пункту №3 шаблону обов'язково оберіть відповідну техніку з Каталогів інструментів формуального оцінювання FormA. Покликання на каталог див. у розділі «Матеріали до Модуля 2».

ШАБЛОН ДЛЯ ВІДПОВІДІ

№	Складові сценарію	Ваша відповідь
1	Контекст (предмет, тема, вид роботи)	
2	Формат (Само- або Взаємооцінювання)	
3	Інструмент FormA (назва з каталогу)	
4	«Зірка» (відзначте конкретний успіх учня)	
5	«Зона росту» (запитання, що підказує шлях до виправлення)	
6	Автономія (запитання, яке вчить учня планувати наступний крок)	

Формат виконання: документ MS Word або PDF (заповнена таблиця, обсяг до 0,5-1 сторінки).

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

Модуль 1. Оцінювання як навчання

1. У чому полягає принципова різниця між «оцінюванням навчання» та «оцінюванням для навчання»?
2. Які ознаки вказують на те, що оцінювання на уроці перетворилося на «оцінювання як навчання»?
3. Як саме трансформація навчальної цілі у «Я-твердження» впливає на автономію учня?
4. Чому підсумкове оцінювання не може повноцінно виконувати функцію відстеження щоденного освітнього поступу?
5. Яким має бути зв'язок між критеріями успіху та можливістю учня самостійно коригувати свою роботу під час уроку?

Модуль 2. Каталог інструментів формуального оцінювання FORMA

1. Як три елементи моделі ETF (Evidence, Feedback, Feedforward) забезпечують безперервність процесу оцінювання на уроці?
2. За якими ознаками вчитель має обирати конкретний інструмент із каталогу FormA для етапу «виявлення доказів» навчання?
3. Чому важливо, щоб опис інструменту в каталозі містив не лише інструкцію для вчителя, а й варіації його застосування?
4. Як пов'язані між собою обраний інструмент оцінювання та подальша адаптація навчального плану (зміна темпу, методів чи матеріалів)?
5. Які ризики виникають у навчальному процесі, якщо вчитель використовує інструменти з каталогу розрізнено, не об'єднуючи їх у межах одного циклу оцінювання?

Модуль 3. Культура оцінювання в закладі освіти

1. Які конкретні вміння має опанувати учень, щоб перетворитися з об'єкта контролю на активного суб'єкта оцінювання?
2. У чому полягає роль взаємооцінювання як інструменту розвитку відповідальності учнів за власні та спільні результати навчання?
3. Як змінюється характер взаємодії між учителем та учнем в умовах переходу «від контролю до співпраці»?
4. Які ключові складові формують «культуру оцінювання» в закладі освіти та чому її неможливо змінити зусиллями лише одного педагога?
5. Як спільне обговорення результатів та рефлексія серед освітян сприяють успішному впровадженню формувального оцінювання на рівні всієї школи?

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 06.04.2026).
2. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 06.04.2026).

Основна література

1. European Training Foundation. FormA (ENG). URL: <https://rise.articulate.com/share/R2h3X63PVLRAAtKPe0v9Q-ozs1FsntQTx#/> (дата звернення: 04.04.2026)
2. European Training Foundation. FormA (UKR). URL: <https://share.articulate.com/dmhZmI8rCabv7dROc-IdK> (дата звернення: 04.04.2026)
3. FormA: a formative assessment toolkit. URL: <https://www.etf.europa.eu/en/what-we-do/forma-formative-assessment-toolkit> (дата звернення: 04.04.2026)
4. Ukraine – ETF (europa.eu). URL: <https://www.etf.europa.eu/en/where-we-work/countries/ukraine> (дата звернення: 04.04.2026)

Додаткова література

1. У МОН розробили нові рекомендації оцінювання учнів 5–9 класів : Нова українська школа. 2024. URL: <https://nus.org.ua/2024/08/03/u-mon-rozrobyly-novi-rekomendatsiyi-otsinyuvannya-uchniv-5-9-klasiv/> (дата звернення: 04.04.2026).
2. Black P., Wilam D. Assessment and Classroom Learning. Assessment in Education: Principles, Policy & Practice. 1998. Vol. 5, No. 1. P. 7–74. URL:

<https://www.gla.ac.uk/t4/learningandteaching/files/PGCTHE/BlackandWiliam1998.pdf> (дата звернення: 06.04.2026).

3. Harris L. R., Brown G. T. Using self-assessment to improve student learning. London ; New York : Routledge, 2018. 168 p.

4. 25 formative assessment options your students will love // WeAreTeachers. 2021. URL: <https://www.weareteachers.com/25-formative-assessment-options/> (дата звернення: 06.04.2026).